

## บทที่ 5

### สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และศึกษาความตรงของตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่พัฒนาขึ้นโดยใช้โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันจากโปรแกรมลิสรัด โดยมีสมมติฐานการวิจัย คือ ความเหมาะสมของตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่พัฒนาโดยผู้เชี่ยวชาญมีความตรงเชิงโครงสร้างสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

#### สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ สรุปได้ดังนี้

#### 1. ผลการสร้างตัวชี้วัดตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ตัวชี้วัดคุณลักษณะตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีความเหมาะสมในการชี้วัดมีทั้งหมด 9 องค์ประกอบ 27 ตัวชี้วัดดังนี้

- องค์ประกอบที่ 1 มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส มี 3 ตัวชี้วัด ดังนี้
  - ตัวชี้วัดที่ 1.1 มีความประพฤติที่ดีงาม
  - ตัวชี้วัดที่ 1.2 วางตัวเหมาะสมตามสถานภาพและกาลเทศะ
  - ตัวชี้วัดที่ 1.3 มีข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์
- องค์ประกอบที่ 2 ใฝ่รู้ใฝ่คิด มี 3 ตัวชี้วัด ดังนี้
  - ตัวชี้วัดที่ 2.1 ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
  - ตัวชี้วัดที่ 2.2 ใฝ่แสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
  - ตัวชี้วัดที่ 2.3 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใช้วิทยาการสมัยใหม่พัฒนางาน
- องค์ประกอบที่ 3 เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มี 3 ตัวชี้วัด ดังนี้
  - ตัวชี้วัดที่ 3.1 มีภาวะความเป็นผู้นำ
  - ตัวชี้วัดที่ 3.2 หยั่งรู้เหตุผลที่เป็นประโยชน์และมีใ้ประโยชน์
  - ตัวชี้วัดที่ 3.3 เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น

4. องค์ประกอบที่ 4 มีความสามารถในการแก้ปัญหา มี 3 ตัวชี้วัด ดังนี้
  - ตัวชี้วัดที่ 4.1 รับรู้และเข้าใจปัญหา
  - ตัวชี้วัดที่ 4.2 มีความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหา
  - ตัวชี้วัดที่ 4.3 มีวิธีแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม
5. องค์ประกอบที่ 5 มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา มี 3 ตัวชี้วัด ดังนี้
  - ตัวชี้วัดที่ 5.1 มีความเชื่อมั่นตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา
  - ตัวชี้วัดที่ 5.2 เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับพุทธศาสนิกชน
  - ตัวชี้วัดที่ 5.3 ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้คงอยู่
6. องค์ประกอบที่ 6 รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม มี 3 ตัวชี้วัด ดังนี้
  - ตัวชี้วัดที่ 6.1 มีจิตสำนึกในการเสียสละ
  - ตัวชี้วัดที่ 6.2 มีความรับผิดชอบทั้งส่วนตนและส่วนรวม
  - ตัวชี้วัดที่ 6.3 บำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
7. องค์ประกอบที่ 7 รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม มี 3 ตัวชี้วัด ดังนี้
  - ตัวชี้วัดที่ 7.1 เตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง
  - ตัวชี้วัดที่ 7.2 สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนไปได้เป็นอย่างดี
  - ตัวชี้วัดที่ 7.3 มีปฏิภาณไหวพริบในการแก้ไขสถานการณ์
8. องค์ประกอบที่ 8 มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มี 3 ตัวชี้วัด ดังนี้
  - ตัวชี้วัดที่ 8.1 มองโลกในแง่ดีมีวิสัยทัศน์
  - ตัวชี้วัดที่ 8.2 รู้จักและเข้าใจโลก
  - ตัวชี้วัดที่ 8.3 ใช้นวัตกรรมใหม่ๆ สร้างสรรค์ประโยชน์
9. องค์ประกอบที่ 9 มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม มี 3 ตัวชี้วัด ดังนี้
  - ตัวชี้วัดที่ 9.1 พัฒนาตนเองตามหลักพระพุทธศาสนา
  - ตัวชี้วัดที่ 9.2 พัฒนาตนเองให้มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่เสมอ
  - ตัวชี้วัดที่ 9.3 มีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต

## 2. ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างและการวิเคราะห์น้ำหนักความสำคัญของตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสอบถามระดับความคิดเห็นจากตัวแปรที่สร้างขึ้น 83 ตัวแปร เพื่อวัดตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มาใช้ในการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างและการวิเคราะห์น้ำหนักความสำคัญของตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองด้วยโปรแกรมลิสเรล 8.30 เพื่อสร้างตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

**การวิเคราะห์เพื่อสร้างตัวชี้วัดรวมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย** เป็นการสร้างจากสเกลองค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง ก่อนการทำวิเคราะห์ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดทั้ง 27 ตัวชี้วัด พบว่า สหสัมพันธ์ระหว่างตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกองค์ประกอบ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวชี้วัดทั้ง 27 ตัวชี้วัด มีความเหมาะสมเป็นอันมากที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไป

โดยผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง พบว่า ทุกองค์ประกอบของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า โดยตัวชี้วัดรวมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เกิดจากองค์ประกอบด้านมีโลกทัศน์ที่กว้างไกล เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ องค์ประกอบด้านมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม องค์ประกอบด้านมีความสามารถในการแก้ปัญหา องค์ประกอบด้านการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง องค์ประกอบด้านเป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา องค์ประกอบด้านใฝ่รู้ใฝ่คิด องค์ประกอบด้านรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม องค์ประกอบด้านมีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา องค์ประกอบด้านรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม และองค์ประกอบด้านมีปฏิปทาน่าเลื่อมใสตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้นทั้งหมด แสดงให้เห็นว่า โมเดลการวิจัยที่ประกอบด้วยตัวชี้วัด 27 ตัวชี้วัด และองค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านมีโลกทัศน์ที่กว้างไกล

องค์ประกอบด้านมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม องค์ประกอบด้านมีความสามารถในการแก้ปัญหา องค์ประกอบด้านการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง องค์ประกอบด้านเป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา องค์ประกอบด้านใฝ่รู้ใฝ่คิด องค์ประกอบด้านรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม องค์ประกอบด้านมีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา องค์ประกอบด้านรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม และองค์ประกอบด้านมีปฏิภาณนำเลื่อมใส องค์ประกอบทั้งหมดนี้ สามารถใช้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้อย่างมีความตรงเชิงโครงสร้าง

## อภิปรายผล

ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ครั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายสรุปผลการบรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยออกเป็น 2 ประเด็น คือ การสร้างตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างและการวิเคราะห์น้ำหนักความสำคัญของตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากการพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังต่อไปนี้

### 1. การสร้างตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การสร้างตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดกรอบความคิดของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ และ 27 ตัวชี้วัด ด้วยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์สาระสำคัญจากผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 ท่าน ดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผลองค์ประกอบและตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เป็น 9 องค์ประกอบ 27 ตัวชี้วัด

1. องค์ประกอบที่ 1 มีปฏิภาณนำเลื่อมใส มี 3 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่ 1.1 มีความประพฤติที่ดีงาม ตัวชี้วัดที่ 1.2 วางตัวเหมาะสมตามสถานภาพและกาลเทศะ ตัวชี้วัดที่ 1.3 มีข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ซึ่งสอดคล้องกับพระไตรปิฎก เล่มที่ 14 จุฬกัมมวิภังคสูตร พระสูตรที่ 587 ว่า มีปฏิภาณนำเลื่อมใส หมายถึง เป็นคนไม่มักโกรธ ไม่มากด้วยความแค้นเคือง ถูกเขาว่ามากก็ไม่ขัดใจ ไม่โกรธเคือง ไม่พยาบาท ไม่มาดร้าย ไม่ทำความโกรธ ความร้าย ความซึ่งเคียดให้ปรากฏ และสอดคล้องกับ สนิท ศรีสำแดง ได้กล่าวถึง พระสงฆ์คือ “สื่อ” แห่งสันติภาพโลก เพราะตัว

พระสงฆ์(อริยสงฆ์)เป็นผู้สงบทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ เป็นแบบอย่างของผู้มีสันติ ปราศจากความเห็นแก่ตัว และสอดคล้องกับ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีประสิทธิภาพของ พิสิฐ เจริญสุข ได้กล่าวถึง วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยสรุปมีอยู่ 2 วิธีคือ 1. การเผยแผ่ทาง กาย ได้แก่ การปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่าง เวลายืน เดิน นั่ง นอน เป็นไปด้วยความเป็นระเบียบ เรียบร้อย มีสติสำรวม ระมัดระวัง แสดงท่าทางของผู้สงบเยือกเย็น 2. เผยแผ่ทางวาจา ได้แก่ พุทธ ธรรมะให้ผู้อื่นฟังด้วยวิธีที่เรียกว่าบรรยายปาฐกถาธรรม แสดงธรรมให้ผู้อื่นฟังอย่างมีศิลปะ

2. องค์ประกอบที่ 2 ใฝ่รู้ใฝ่คิด มี 3 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่ 2.1 ความสามารถในการเรียนรู้ ด้วยตนเอง ตัวชี้วัดที่ 2.2 ใฝ่แสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ตัวชี้วัดที่ 2.3 มีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ ใช้วิทยาการสมัยใหม่พัฒนางาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกุกลีเอลมีโน (Guglielmino) (ส่องหล้า เพทเซอร์โนะ, 2534, หน้า 20 – 21 อ้างอิงใน นรินทร์ บุญชู, 2532, หน้า 23 – 24) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง นั้น ควรมีลักษณะความพร้อมของการเรียนรู้ 8 ประการ กล่าวว่ ประการที่ 3 ความคิดริเริ่มและ อิสระในการเรียนรู้ (initiative and independence in learning) ได้แก่ความไม่ทอดทิ้ง แม้จะไม่ ค่อยเข้าใจในสิ่งที่กำลังทำอยู่ ชอบที่จะเรียน ไม่มีปัญหาในการทำความเข้าใจจากการอ่าน และสามารถทำงานได้ด้วยตนเองอย่างดี ประการที่ 6 ความคิดสร้างสรรค์ (creativity) ได้แก่ มีความคิดที่จะทำสิ่งต่างๆ ได้ดีสามารถหาแนวทางในการเรียนสิ่งใหม่ๆ และยังสอดคล้องกับ แนวคิดของ สายสุรี จุติกุล (อ้างอิงในวนิดา มั่นสไพบูลย์, 2541, หน้า 30 - 33) ได้แสดงทัศนะว่า คนไทยในอนาคตควรมีลักษณะเป็นคนมีจินตนาการและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รั้งสรรค์งาน ใหม่ๆ ได้ และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ รจนา เทพคู่ (2550, หน้า 13) ที่กล่าวว่า นวัตกรรม หมายถึง ความคิดใหม่ วิธีการใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ที่สามารถเอาไปใช้ประโยชน์ให้มนุษย์ได้ ดังนั้น นวัตกรรมจึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และนวัตกรรมเป็นความคิดด้านสร้างสรรค์ประกอบด้วย กระบวนการบริหารและความคิดทางสังคม เพื่อรวบรวมให้เกิดการแก้ปัญหากลับไปใช้ภายใน สังคมภายใต้สถานการณ์ที่กำหนด และเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความคิดใหม่ สามารถนำไปใช้ ในทางปฏิบัติที่มีผลทำให้วิธีการในการทำสิ่งต่างๆ ดีขึ้นกว่าเดิม จะเห็นได้ว่าการพัฒนาชิ้นงาน และนวัตกรรมมีความสำคัญ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนวัตกรรมนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความ เจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และคุณภาพชีวิตบุคคลของประเทศ เนื่องจากพื้นฐาน สำคัญที่สุดของเศรษฐกิจและสังคมโลกในปัจจุบันขึ้นอยู่กับความรู้เป็นสำคัญ ซึ่งความรู้จะเป็น ต้นทุนที่นำไปสู่การเกิดทรัพย์สินทางปัญญาในรูปแบบต่างๆ และเป็นพื้นฐานนำไปสู่การเกิด

นวัตกรรม (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2548, หน้า 11) สอดคล้องกับนงลักษณ์ วิรัชชัย, ศจีมาศ ฌ วิเชียร และพิศสมัย อรทัย (2551) ได้กล่าวถึงตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน ในข้อ 2 คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงถึงความตั้งใจกระตือรือร้น ใฝ่รู้ ขวนขวายหาความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ อยู่เสมอ มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มุ่งมั่น จริงจังที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อีกทั้งยังสอดคล้องกับคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ในมิติที่ 4 มิติด้านทักษะความสามารถ ข้อ 1 มีทักษะด้านการคิด มีความสามารถในการคิดเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง และสามารถควบคุมให้คิดจนบรรลุเป้าหมายได้

3. องค์ประกอบที่ 3 เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มี 3 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่ 3.1 มีภาวะความเป็นผู้นำ สอดคล้องกับพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวว่า การอำนวยความสะดวกให้เกิดการดำเนินงานในพระพุทธศาสนาต้องอาศัยภาวะผู้นำเป็นสำคัญ ผู้บริหารเชิงพุทธต้องมีความสามารถในการจูงใจให้คนเกิดความต้องการอยากปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บริหาร ตัวชี้วัดที่ 3.2 หยั่งรู้เหตุผลที่เป็นประโยชน์และมีใช้ประโยชน์ ตัวชี้วัดที่ 3.3 เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวุทธิศักดิ์ โภชนกุล, 2552 ที่กล่าวว่าพระสงฆ์จะต้องมีเป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา หมายถึง การสอนให้คนมีศีลธรรมจริยธรรม สามารถอยู่ในสังคมที่มีวัฒนธรรมอันหลากหลาย และมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี รวมถึงต้องยึดมั่นในศีลธรรมจริยธรรม โดยการปฏิบัติเป็นแบบอย่างและมีหน้าที่ในการแนะนำ สั่งสอน อบรม แก่คนทั่วไป และสอดคล้องกับพระมหาประยุทธิ์ ปยุตฺโต ได้กล่าวถึง บทบาทของพระสงฆ์ ไว้ในหนังสือพุทธศาสนากับสังคมไทยในปัจจุบัน โดยสรุปว่า พระสงฆ์ซึ่งเป็นตัวแทนของสถาบันสงฆ์และวัด เป็นผู้นำจิตใจของชาวบ้าน เป็นศูนย์รวมแห่งความเชื่อถือ การร่วมมือ เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านต่างๆ แต่สิ่งที่สำคัญ บทบาทของพระสงฆ์ให้เป็นผู้มีสติปัญญา รอบรู้วิชาการต่างๆ สามารถเป็นที่ปรึกษาแนะนำชาวบ้าน เป็นเครื่องรักษาความเคารพนับถือได้ที่ยั่งยืนมั่นคงรวมทั้งปัจจัยที่เชิดชูสถานภาพของพระสงฆ์ในสังคม คือ ความบริสุทธิ์ ความเสียสละบำเพ็ญประโยชน์ และความเป็นผู้นำทางสติปัญญานั้นเอง สอดคล้องกับ พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต ได้กล่าวถึงบทบาทผู้นำทางศาสนาที่มีอิทธิพลต่อชาวบ้าน สรุปได้ว่า ชาวบ้านในชนบทให้ความเคารพเลื่อมใสพระสงฆ์เป็นอันมาก ยอมรับคำชี้แนะหรือแนะนำไม่แต่เฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเท่านั้น แต่ยังกินอาณาบริเวณในมิติอื่นๆ อีกด้วย เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน ผู้นำทางศาสนามักจะเป็นผู้นำแบบไม่เป็นทางการของชาวบ้าน มีอิทธิพลทางความคิดและจิตวิญญาณต่อชาวบ้านในระดับสูง และโดยเฉพาะพระสงฆ์ที่

มีชื่อเสียงในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น ด้านอภินิหาร ด้านการให้โชคลาภ ชาวบ้านจะนับถือเลื่อมใสอย่างจริงจัง ดังนั้นเมื่อพระสงฆ์แนะนำว่าสิ่งนั้นดีก็มักจะทำทันทีโดยปราศจากคำถามหรือคำสงสัยใดๆ ทั้งสิ้น และสอดคล้องกับการเสนาเรื่องบทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย พบว่าบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสงฆ์บางประการดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กลุ่มงานศาสนา.2543: Online) ประการที่ 3 พระสงฆ์ควรเป็นผู้ให้คำสอนและหลักศาสนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยตรงคือ เป็นผู้ให้การฝึกอบรมแก่พุทธศาสนิกชน และโดยทางอ้อม คือ การครองตนตามหลักธรรมวินัย ซึ่งจะก่อศรัทธาแก่คนทั่วไป และการให้การอบรมพัฒนาศักยภาพด้านการอบรมพัฒนาจิตและหลักปรีชาญาณทางศาสนาแก่คณาจารย์และวิทยากรผู้ให้การอบรมแก่เยาวชนอีกส่วนหนึ่ง ประการที่ 4 พระสงฆ์ควรมีบทบาทเชิงรุกในการสั่งสอนเยาวชน ด้านศีลธรรม เช่น เป็นวิทยากรอบรมในสถานศึกษา หรือจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ นำพุทธศาสนิกชนและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอบรมศาสนธรรม ซึ่งอาจทำโดยวัด กลุ่มบุคคลโดยมีวัดเป็นแกนนำ กลุ่มพระสงฆ์และสื่อมวลชน

4. องค์ประกอบที่ 4 มีความสามารถในการแก้ปัญหา มี 3 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่ 4.1 รับรู้และเข้าใจปัญหา ตัวชี้วัดที่ 4.2 มีความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหา ตัวชี้วัดที่ 4.3 มีวิธีแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม กุกลีเอลมีโน (Guglielmino ) (สองหล้า เพทเซอร์นะ, 2534, หน้า 20 – 21 อ้างอิงใน นรินทร์ บุญชู, 2532, หน้า 23 - 24) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น ควรมีลักษณะความพร้อมของการเรียนรู้ 8 ประการ โดยประการที่ 8 ความสามารถใช้ทักษะการหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา (ability to use basic study skills and problem-solving skills) ได้แก่ มีทักษะในการอ่าน การเขียน การฟังและการจำ มีความสุขกับการแก้ปัญหาและคิดว่าปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทายและยังสอดคล้องกับหลักปฏิบัติที่ดีที่จะทำให้เป็นผู้มีความรอบรู้ ด้วยคุณธรรม 5 ประการ ในประการที่ 5 คือ ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาที่พบได้ด้วยทฤษฎี เพราะเข้าใจความหมายของเรื่องต่างๆ ได้อย่างแจ่มแจ้ง ลึกซึ้ง รู้เหตุและผลของเรื่องที่เป็นปัญหาเหล่านั้น เพราะได้ศึกษาเรื่องต่างๆ มาอย่างถูกต้อง มีหลักการในการศึกษา(คุณธรรมของครู, 2544, หน้า 285) สอดคล้องกับ เดอโบโน (1971 และ 1991) มีแนวคิดในการแก้ปัญหาโดยประยุกต์ใช้วิธีการคิดแบบนอกรอบ โดยเชื่อว่าปัญหาส่วนใหญ่ต้องการมุมมองที่แตกต่างจึงจะแก้ไขได้สำเร็จ วิธีการที่จะทำให้ได้มุมมองที่แตกต่างเกี่ยวกับปัญหา คือ การแยกปัญหาเป็นส่วนๆ แล้วนำกลับมารวมกลุ่มเข้าด้วยกันในลักษณะที่แตกต่างไปจากเดิมหรือผสมบางส่วนมารวมกัน หลักการนี้เสนอองค์ประกอบ ในการ

แก้ปัญหา 4 ประการคือ 1) ค้นหาความคิดเด่นๆ ที่เป็นหลักในทำความเข้าใจกับปัญหา 2) ค้นหาวิธีการที่แตกต่างออกไปในการมองปัญหา 3) ปล่อยวางการคิดแบบยึดติด และ 4) ให้โอกาสตนเองในการเปิดรับความคิดอื่นๆ (บทความวิชาการทฤษฎีการแก้ปัญหาและแนวปฏิบัติพื้นฐาน ดร. รสสุคนธ์ มกรมณี) รวมถึงสอดคล้องกับ McNamara (1999) กล่าวว่าวิธีการแก้ปัญหามีหลากหลายวิธี ไม่มีวิธีการแก้ปัญหาใดที่จะสามารถแก้ปัญหาทุกเรื่องได้ แต่มีแนวปฏิบัติพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ มี 7 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ระบุปัญหา การระบุปัญหาต้องอาศัยข้อมูลจากตนเองและผู้อื่น ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการตั้งคำถาม ขั้นตอนที่ 2 มองหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา ขั้นตอนที่ 3 แจกแจงทางเลือกต่างๆ สำหรับวิธีการที่จะใช้แก้ปัญหา ขั้นตอนที่ 4 เลือกวิธีการแก้ปัญหา เพื่อคัดเลือกวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา

5. องค์ประกอบที่ 5 มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา มี 3 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่ 5.1 มีความเชื่อมั่นตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ตัวชี้วัดที่ 5.2 เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับพุทธศาสนิกชน ตัวชี้วัดที่ 5.3 ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ สอดคล้องกับงานวิจัยของมาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ และคณะ ได้กล่าวไว้ในรายงานการวิจัย “บทบาทของพระสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์ กรณีศึกษาในภาคกลางและภาคตะวันออก” ว่า บทบาทที่สำคัญที่สุดของพระสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์ คือ การอบรมสั่งสอนจริยธรรม และแนวทางการดำรงชีวิตที่ดั่งงามถูกต้องให้แก่ประชาชน การอบรมสั่งสอนให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร การอบรมตน การทำวิปัสสนากรรมฐาน การสงเคราะห์ประชาชน บทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมวัฒนธรรมไทย การสอนประชาชนในการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน การพัฒนาสถานเลี้ยงดูเด็ก โรงเรียน โรงพยาบาล ถนนหนทาง การแต่งหนังสือพุทธศาสนา การพัฒนาวัดและพระภิกษุสามเณรให้ทันสมัย และการส่งเสริมวิชาชีพให้ชาวบ้าน สอดคล้องกับท่านพุทธทาส ได้แสดงธรรมเทศนาในรายการสนทนาปัญหาบ้านเมือง ปี พ.ศ. 2533 ไว้คือ วิธีการเผยแผ่ธรรมเปรียบเสมือนการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ชนทุกชั้นและทุกคนได้รับรู้และตระหนักในคุณความดีงามของพระธรรมในด้านต่างๆ และควรหาวิธีโน้มน้าวและชักจูงจิตใจของทุกคนให้มีความสนใจ มีความศรัทธา รู้จักวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง และเกิดความเชื่อมั่นที่จะนำเอาพระธรรมเหล่านั้นมาปฏิบัติเป็นประจำ (คุณธรรมของครู, 2544, หน้า 319)

6. องค์ประกอบที่ 6 รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม มี 3 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่ 6.1 มีจิตสำนึกในการเสียสละ ตัวชี้วัดที่ 6.2 มีความรับผิดชอบทั้งส่วนตนและส่วนรวม ตัวชี้วัดที่ 6.3 บำเพ็ญตน



เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของพระมหาประยุทธ์ ปยุตฺโต ได้กล่าวถึง บทบาทของพระสงฆ์ ไว้ในหนังสือพุทธศาสนากับสังคมไทยในปัจจุบัน โดยสรุปว่า ปัจจัยที่เชิดชู สถานภาพของพระสงฆ์ในสังคม คือ ความบริสุทธิ์ ความเสียสละบำเพ็ญประโยชน์ และความเป็น ผู้นำทางสติปัญญานั้นเอง และสอดคล้องกับ คุณธรรม 4 ประการของพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช (สำนักงาน ก.พ. , 2551) ได้แก่ 1) การรักษาความสัจ ความ จริงใจต่อตนเอง ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม 2) การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจ ตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจ ความดีนั้น 3) การอดทน อดกลั้น และอดออม ไม่ ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าด้วยเหตุประการใด 4) การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง รวมทั้ง สอดคล้องกับแนวคิดของ และสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2550) ได้ประกาศนโยบาย เจริญรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้สร้างคุณธรรมตระหนักสำนึกในคุณค่าของ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตยพัฒนาคนโดยใช้คุณธรรม เป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบัน ศาสนาและสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุขโดยคุณธรรม พื้นฐาน ประการที่ 8 คือ มีน้ำใจ คือ ผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุข ส่วนตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น เห็นอก เห็นใจ และเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์และผู้ที่มีความ เดือดร้อน มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกายและสติปัญญา ลงมือ ปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน ส่วนนงลักษณ์ วิรัช ชัย, ศจีมาศ ณ วิเชียรและพิศสมัย อรทัย (2551) ได้กล่าวถึงตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรมพื้นฐาน ใน ข้อที่ 10 ความรับผิดชอบ หมายถึง ความรับผิดชอบ (หมายรวมถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ) คุณลักษณะที่แสดงถึงความเอาใจใส่ จดจ่อและมุ่งมั่นต่อหน้าที่อย่างเต็ม ความสามารถ เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ภายในเวลาที่กำหนด การเสียสละ กำลังกาย กำลังใจและกำลังทรัพย์เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การรู้จักสิทธิหน้าที่ของตน และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ พร้อมทั้งจะยอมรับผลการกระทำของตนเองและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยในอนาคต เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ ศักดิ์(2546) ได้ทำการวิจัยเพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยในอนาคต สรุปได้ว่าคุณลักษณะของคนไทยในอนาคตพึงมี 5 มิติ ในมิติที่ 5 มิติด้านลักษณะชีวิต ข้อ 9 คือ การมีจิตสำนึกเพื่อผู้อื่นและส่วนรวม การแสดงออกถึงการไม่ยึดเอาประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง

ไม่ใช่เพียงแค่นั้นเองอยู่รอดเท่านั้น แต่เป็นผู้ที่มีน้ำใจชอบช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ มีความตระหนักถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม พร้อมกับมีความเต็มใจ และยินดีที่จะเสียสละสิทธิ์ของตนออกไป ถ้าสิ่งนั้นส่งผลให้ภาพรวมออกมาดีขึ้น

7. องค์ประกอบที่ 7 รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม มี 3 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่ 7.1 เตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ตัวชี้วัดที่ 7.2 สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้เป็นอย่างดี ตัวชี้วัดที่ 7.3 มีปฏิภาณไหวพริบในการแก้ไขสถานการณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของประเวศ วะสี ในหนังสือพระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม ว่า พระสงฆ์และสามเณรส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อยไม่เข้าใจพุทธ-ธรรมอย่างลึกซึ้ง และไม่เข้าใจสภาพสังคมปัจจุบัน จึงสื่อกับประชาชนไม่ได้ การที่มีพระสงฆ์เข้าใจพุทธธรรมได้ลึกซึ้ง เข้าใจชีวิตและสังคมในปัจจุบัน และมีความสามารถในการสื่อสาร มีความสำคัญต่อประเทศไทยและต่อโลกมาก และได้กล่าวถึงการเรียนรู้ของสงฆ์ว่าควรเรียนรู้ใน 3 เรื่อง เรื่องที่สองคือเรียนรู้เข้าใจสังคมปัจจุบัน ให้รู้เท่าทันสังคมในปัจจุบัน เพื่อประโยชน์ในการสอน และสอดคล้องกับการเสวนาเรื่องบทบาทที่พึงประสงค์ของวัด และพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย พบว่าบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสงฆ์บางประการดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กลุ่มงานศาสนา.2543: Online) ประการที่ 2 พระสงฆ์ควรพัฒนาตนให้รอบรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม อันจะส่งผลต่อศักยภาพในการอบรมพัฒนาจิต การเผยแผ่ศาสนธรรมแก่พุทธศาสนิกชน และสอดคล้องกับงานวิจัยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยในอนาคต เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) ได้ทำการวิจัยเพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยในอนาคต สรุปได้ว่าคุณลักษณะของคนไทยในอนาคตพึงมี 5 มิติ ในมิติที่ 2 มิติด้านจิตใจ คือ เป็นผู้ที่รู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เข้าใจสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและสภาพแวดล้อมต่างๆ รอบตัวได้เป็นอย่างดี และในมิติที่ 3 มิติด้านความรู้ ข้อ 3 คือ รู้ไกลไปถึงอนาคต มีความรู้และความสามารถในการคาดการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถมองออกไปในอนาคตว่ามีแนวโน้มว่าจะมีสิ่งใดเกิดขึ้นบ้าง และสามารถวิเคราะห์ได้ว่า สิ่งเหล่านั้นจะส่งผลกระทบต่อเราอย่างไรในอนาคตทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อเตรียมตัวพร้อมเข้าสู่อนาคตได้ตั้งแต่นั้นในปัจจุบัน

8. องค์ประกอบที่ 8 มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มี 3 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่ 8.1 มองโลกในแง่ดีมีวิสัยทัศน์ ตัวชี้วัดที่ 8.2 รู้จักและเข้าใจโลก ตัวชี้วัดที่ 8.3 ใช้นวัตกรรมใหม่ๆ สร้างสรรค์ประโยชน์

สอดคล้องกับคำกล่าวของ รจนา เทพคู่ (2550, หน้า 13) ที่กล่าวว่า นวัตกรรม หมายถึง ความคิดใหม่ วิธีการใหม่ สิ่งประดิษฐ์ใหม่ที่สามารถเอาไปใช้ประโยชน์ให้มนุษย์ได้ ดังนั้น นวัตกรรมจึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และนวัตกรรมเป็นความคิดด้านสร้างสรรค์ประกอบด้วยกระบวนการบริหารและความคิดทางสังคม เพื่อรวบรวมให้เกิดการแก้ปัญหากลับไปใช้ภายในสังคมภายใต้สถานการณ์ที่กำหนด และเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความคิดใหม่ สามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติที่มีผลทำให้วิธีการในการทำสิ่งต่างๆ ดีขึ้นกว่าเดิม จะเห็นได้ว่าการพัฒนาชิ้นงานและนวัตกรรมมีความสำคัญ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนวัตกรรมนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และคุณภาพชีวิตบุคคลของประเทศ เนื่องจากพื้นฐานสำคัญที่สุดของเศรษฐกิจและสังคมโลกในปัจจุบันขึ้นอยู่กับความรู้เป็นสำคัญ ซึ่งความรู้จะเป็นต้นทุนที่นำไปสู่การเกิดทรัพย์สินทางปัญญาในรูปแบบต่างๆ และเป็นพื้นฐานนำไปสู่การเกิดนวัตกรรม (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2548, หน้า 11) รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยในอนาคต เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์(2546) ได้ทำการวิจัยเพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยในอนาคต สรุปได้ว่าคุณลักษณะของคนไทยในอนาคตพึงมี 5 มิติ มิติที่ 3 มิติด้านความรู้ คือ เป็นผู้ที่สามารถรู้ลึกในแก่นสาระของวิชา สามารถรู้รอบตัวในเชิงสหวิทยาการ และเป็นผู้ที่สามารถรู้ได้ไกล โดยสามารถคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตที่จะมาถึงได้ และมิติที่ 5 มิติด้านลักษณะชีวิต ข้อ 4 มีวิสัยทัศน์ เป็นคนที่รู้จักมองการณ์ไกล และกำหนดเป้าหมายในอนาคต โดยมีความปรารถนา ความใฝ่ฝัน ความตั้งใจ และการพยายามลงมือดำเนินการต่างๆ เพื่อที่จะไปถึงเป้าหมายที่ต้องการด้วยความเชื่อมั่นว่าจะทำได้

9. องค์ประกอบที่ 9 มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม มี 3 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่ 9.1 พัฒนาตนเองตามหลักพระพุทธศาสนา ตัวชี้วัดที่ 9.2 พัฒนาตนเองให้มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่เสมอ ตัวชี้วัดที่ 9.3 มีคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (2543) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่าจริยธรรม คือการนำความรู้ในความจริง หรือกฎของธรรมชาติมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตที่ดีงาม ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม และยังสอดคล้องกับโคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976) แบ่งคุณลักษณะทางจริยธรรมของบุคคลออกเป็น 4 ลำดับขั้น คือ ขั้นที่ 1 ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้เกี่ยวกับสังคมและสามารถบอกได้ว่าการกระทำชนิดใดดีและควรกระทำ การกระทำชนิดใดเลวและไม่ควรกระทำพฤติกรรมลักษณะใด ขั้นที่ 2 เจตคติเชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้หรือความรู้สึกต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่างๆ ในทางที่ชอบหรือไม่ชอบมากน้อย

เพียงใด เจตคติเชิงจริยธรรมของบุคคลมักจะสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมและการทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้น ควรทำนายตามเจตคติเชิงจริยธรรม ซึ่งสามารถทำนายได้เที่ยงตรงมากกว่าการทำนายตามความรู้เชิงจริยธรรม ขั้นที่ 3 เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง เหตุผลที่บุคคลใช้เป็นเกณฑ์ในการเลือกหรือไม่เลือกกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นเหตุจูงใจซึ่งอยู่เบื้องหลังการกระทำของบุคคล อย่างไรก็ตาม บุคคลที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่แตกต่างกันอาจมีการกระทำที่คล้ายคลึงกัน หรือมีการกระทำที่แตกต่างกันก็ได้ เหตุผลเชิงจริยธรรมยังมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางสติปัญญาและทางอารมณ์ด้วย ขั้นที่ 4 พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคมและปฏิเสธการแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของสังคม พฤติกรรมเชิงจริยธรรมมีความสำคัญต่อความสงบสุขและความมั่นคงของสังคมอย่างยิ่ง จึงเป็นหน้าที่ของสมาชิกในสังคมที่จะต้องอบรมและปลูกฝังเยาวชนให้เป็นผู้มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมอย่างมั่นคง

## 2. ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างและการวิเคราะห์น้ำหนักความสำคัญของตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างและการวิเคราะห์น้ำหนักความสำคัญของตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีข้อค้นพบที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

จากผลการวิเคราะห์โมเดลตัวชี้วัดรวมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า โมเดลตัวชี้วัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความตรงเชิงโครงสร้างและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และน้ำหนักองค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ มีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต ทั้ง 9 องค์ประกอบ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญสอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย และสมมติฐานในการวิจัย กล่าวคือ โมเดลโครงสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วยองค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบมีปฏิปทาน่าเลื่อมใส 2) องค์ประกอบใฝ่รู้ใฝ่คิด 3) องค์ประกอบเป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา 4) องค์ประกอบมีความสามารถในการแก้ปัญหา 5) องค์ประกอบมีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา 6) องค์ประกอบรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม 7) องค์ประกอบรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม 8) องค์ประกอบมีโลกทัศน์กว้างไกล 9) องค์ประกอบมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม

เป็นที่น่าสังเกตว่า ผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของตัวชี้วัด รวมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ .10 รองลงมา ได้แก่ มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเอง ให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม .99 มีความสามารถในการแก้ปัญหา .98 เป็นผู้นำด้าน จิตใจและปัญญา 0.97 ใฝ่รู้ใฝ่คิด 0.96 รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม 0.95 มีศรัทธาอุทิศตน เพื่อพระพุทธศาสนา 0.94 รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม 0.91 และมีปฏิปทาน่าเลื่อมใส 0.86 ซึ่ง ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับองค์ประกอบมีโลกทัศน์ที่กว้างไกล ทั้งนี้เป็นเพราะตัวชี้วัดขององค์ประกอบมีโลกทัศน์ที่กว้างไกล ซึ่งประกอบไปด้วย มองโลกในแง่ดีมี วิสัยทัศน์ รู้จักและเข้าใจโลก และใช้นวัตกรรมใหม่ๆ สร้างสรรค์ประโยชน์ โดยตัวชี้วัดเหล่านี้เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญขององค์ประกอบมีโลกทัศน์ที่กว้างไกล นอกจากนี้หน่วยงานทางการศึกษาต่างมุ่ง ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์ และมีโลกทัศน์ที่กว้างไกล เนื่องมาจาก หลักสูตรในระดับอุดมศึกษา มุ่งพัฒนาบัณฑิตให้มีความสมบูรณ์อย่างแท้จริง สำนักงาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้อย่าง กว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจในธรรมชาติ ตนเอง ผู้อื่นและสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารความหมายได้ดี เป็นคนที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ มีคุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมทั้งของไทยและของ ประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็น อย่างดี อีกทั้งคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีกรอบแผนพัฒนาอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี (พ.ศ. 2551-2565) กำหนดแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาเยาวชน นิสิตนักศึกษา และบัณฑิตในอนาคต ให้เพิ่มความเข้มข้นและประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษาในด้านภาษาและวัฒนธรรม ต่างประเทศ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับบัณฑิตในสภาวะโลกาภิวัตน์ และ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาการศึกษาไทยไปสู่ความเป็นสากล จัด กิจกรรมโครงการที่ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นพลเมืองโลก มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ของโลกยุคใหม่

## ข้อเสนอแนะในการวิจัย

### 1) ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 นำตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่พัฒนาขึ้นไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดกิจกรรม การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานิสิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่อไป

1.2 นำตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่พัฒนาขึ้นไปสร้างเกณฑ์ในการประเมินคุณลักษณะของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

### 2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาการพัฒนาตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต ในคณะวิชาหรือสาขาวิชาที่เฉพาะเจาะจง เพื่อให้สามารถระบุคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่ชี้เฉพาะตามอัตลักษณ์ของแต่ละศาสตร์วิชาได้ชัดเจนขึ้น

2.2 ควรศึกษาวิจัยเพื่อสร้างแบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต เพื่อนำแบบวัดไปใช้ในการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิต

2.3 ควรทำการศึกษาการพัฒนาตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่เป็นคุณลักษณะที่แตกต่างจากตัวชี้วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่เป็นบรรพชิต